

Eiga at ansa eftir at vit ikki kvalast í rentuútreiðslum

Rentuútreiðslurnar eru ein stórlega vaksandi partur og eru nú 8% av heildarútreiðslunum. Hetta er sjálvandi ein fylgja av lántøku landskassans. Men skulu vit ikki kvalast í rentuútreiðslum, er tað greitt, at tað er neyðugt at fáa javnvág á figgjarlógina og helst avlop sigur Búskaparráðið í kunning-arfrágreiðing til almenningin. Ráðið leggur aftrat, at størri skuldin er, meira skal sparast ella krevjast inn, fyri at víga upp ímóti rentukostnaðinum.

Vit prenta í dag seinna partin av frágreiðingini, ið snýr seg um figgjarlóg og landskassans útreiðslur.

Ein annar máti at lýsa figgjarlógina er við tí real-búskaparliga býtinum av útreiðslum, t.e. at ein sær hvussu stórar partur av almennt nýtsla, almennar iløgur, veitingar til fólk og vinnur og hvussu nógv er til rentur.

Í talvuni niðanfyri er ein roynd at lýsa útreiðslur landskassans eftir hesum realbúskaparliga býtinum. Í hesum færim er býtið gjørt fyri figgjarlógina í 1991 og figgjarlógarpuppskotið fyri 1992. Tað verður eisini arbeitt við at

fáa hetta býtið framt í roknskaparuppgærdini. Tá fer eisini at siggjast, hvussu stórar partur av útreiðslunum er løn og hvussu stórar partur keyp av tilfari og tænastum.

Landskassaroknskapurin 1988—1990, figgjarlógarpuppskotið 1991—1992. Mió. kr.

Inntøkur	1988	1989	1990	1991	1992
Inntøkuskattir	1183	1331	1101	1050	1090
Avgjöld	1011	949	801	736	798
Aðrar inntøkur	226	158	115	130	117
Gjöld frá danska statinum	683	730	752	785	789
Inntøkur tilsamans	3103	3168	2769	2701	2794
Útreiðslur					
Vanligar samfelagstænastur	132	146	152	150	134
Verja og vaktartænasta	18	18	18	17	17
Útbúgving	373	425	388	395	399
Heilsuverk	367	417	360	357	376
Almannaverk	765	859	834	802	797
Íbúðarmál og nærumhvøvi	37	48	38	5	14
Mentan, fríð og átrúnaður	79	102	44	91	79
Orka	1	0	-9	1	1
Primervinnur	479	653	559	548	351
Sekundervinnur	37	10	9	25	58
Samferðsla	538	496	372	377	330
Vinnuliv annars	270	330	207	198	108
Rentur og annað	48	79	153	199	223
Ósundurbýttar útreiðslur				20	14
Útreiðslur tilsamans	3144	3583	3125	3185	2901
Nettóútreiðslur	41	415	356	484	107
Útlán, nýútlán - avdráttir	202	183	34	-12	-23
Lán, avdráttir				31	328
Lántørvur	244	598	390	503	413

Viðmerking:

- 1) Figgjarlógina 1991 og uppskotið fyri 1992 eru øðrvísi enn undanfarin ár, tí at landskassagrunnarnir eru avtiknir. Uppgerðin fyri 1988, 89 og 90 er lagað til fyri at verða sambærilig við 91 og 92.
- 2) Tølini fyri 1991 fevna um figgjarlógina og uppskotið til eykafiggjarlóg.
- 3) Avlopið hjá Telefonverkinum, Útvarpinum og Postverkinum eru ikki við í talvuni. Hon lýsir sostatt gjaldingarnar, sum fara um íssan.

Við hesum amboði fæst ein meira fjølbroytt og beinrakin mynd av landskassans beinleiðis og óbeinleiðis ávirkanum á búskapin sum heild.

Nýtsla og nýtslutilskot fevnir um raksturinn av almennum stovnum á landskassans ymisku virkisøkjunum. Hesar útreiðslur eru stívlaga 40% av heildarútreiðslunum. Gitast kann, at einir 3/4 av hesum rakstrarútreiðslum eru til løn. Heri siggjast eisini avmarkingarnar fyri at spara uttan at siga fólk úr starvi. Hinnvegin sæst eisini, hvønn týðning lønarlógið hevur fyri at verðveita tænastustøðið í eini tíð, tá ið fáir møguleikar eru uttan at spara.

Rentuútreiðslurnar eru ein stórlega vaksandi partur og eru nú um 8% av heildarútreiðslunum. Hetta er sjálvandi ein fylgja av lántøku landskassans. Skulu vit ikki kvalast í rentuútreiðslum, er tað greitt, at tað er neyðugt at fáa javnvág á figgjarlógina og helst avlop. Størri skuldin er, meira skal sparast ella krevjast inn, fyri at víga upp ímóti rentukostnaðinum.

Vinnustudningar fevna um studning beinleiðis til raksturinn hjá privatum og almennum fyrirkønum. Hetta er ein stórur postur upp á 15–16% av landskassautreiðslunum. 2/3 av hesum útreiðslum í 1992 eru studningar til fiskivinnuna, meðan aðrir týðandi partar eru til strandferðslu, bygdaleiðir og postverk (1/6) og til skipasmíð (1/10).

Tað eigur at verða umrøtt í størsta álvara hvussu hesar útreiðslur kunnu skerjast. Tað er stórur møguleiki fyri at fiskivinnan kann spara meira í rakstrarútreiðslum enn hon missir í studningi, um kapasitetur verður niðurlagdur. Eisini má tað spyrjast, um tað kann vera rætt at tænastu- og kostnaðarstöðið í samferðslufyrirkønum skal kosta landskassanum so nógv.

Veitingar til húsarhald fevna um almanna-veitingar

(stívlaga niggju tiggjundapartar) og veitingar til lesandi, og samanlagt eru veitingarnar 18% av ætlaðu heildarútreiðslunum. Sum tíðirnar eru, verða hesar veitingarnar ein týðandi útreiðsla hjá landskassanum. Nýmeting av trygdarnetinum fyri fólk fer fram hesi árin við nýggjum eftirlønarskipanum og arbeiðsloysistrygd. Ein heild má fáast í hesar skipanir, tí at litil ivi er um, at afturvirk- ar verður á tað búskaparliga háttalagið, (m.a. ávirkar trygdarneti uppsparingartørvinn).

Veitingar annars eru 2% av heildarútreiðslunum og fevna um stuðul til ymiskar stovnar og felagsskapir, sum reka áhugamál hjá fólk ella vælgerðarvirkssemi. 2/3 av upphæddini eru innanfyri heilsu- og almannaverk, heri sjúkrakassar og andveikravernd fyri færoyingar í Danmark.

Nýiløgur fevna um beinleiðis iløgur hjá landsstýrinum og tilskot til iløgur, sum kommunur standa fyri, og verða í 1992 9% av heildarútreiðslum landskassans. 2/3 av iløgnum eru innanfyri samferðslu-økið, meginparturin í virkisøki landsverkfrøðingsins.

Sum partur av tí umlögdu figgjarlógarskipanini, verður nú arbeitt við iløgulofti og raðfesting av einstøkum iløgum. Ein stórur veikleiki higartil hevur verið, at tað ikki eru gjørdar útrokningar um nettoavlopið til samfelagið, iroknað eftirfylgjandi rakstrarrestnað av teimum einstøku iløgnum. Tilíkar metingar høvdu helst gjørt raðfestingina av iløgnum bæði lættari og tryggari, serstakliga um útrokningar vórðu gjørdar út frá iløguætl- anini, áðrenn iløgan varð samtykt, og aftaná, tá kostnaðurin er endaliga kendur.

Kommunurnar skulu figgja ein part av iløgnum, soleiðis at tey samlaðu almennu iløgutølini eiga at vera nakað størri enn tað, sum stendur á figgjarlógini, men nógvur

av kommununum eru so illa fyri, at tað er ivasamt um allar iløgurnar verða settar í verk.

Tær almennu iløgurnar verða neyvan meira enn 5% av bruttotjóðartrøkunum í 1992, og tær privata, sethúsabyggingar ítalð, verða helst niðanfyri 10% av BTÚ. Við samlaðum iløgum niðanfyri 15% av BTÚ, eiga vit at siggja ávaringarnar. Verður tað neyðugt at spara meira uppá almennar iløgur, er tað ivasamt, um tað verður møgulegt at verðveita bara ein part av byggivinnuni.

Við so smáum iløgum eigur tað at verða stílað eftir yvirskoti á gjalds- javnanum uppá eini 5% av BTÚ, ella einar 3–400 mió. kr. tí at tað eru ikki fortreytir fyri verandi nýtslu á okkara verandi støði, um javnvág við útlond einans fæst við niðurskurði í iløgum. Í tann mun, at húsarhald og fyrirkøur ikki megna at fremja ta uppsparing, ið skal til, eigur landskassin at supplerja uppsparingina við yvirskoti á gjald- færisroknskapinum. Hetta er tað sama, sum at siga, at privat og almenn nýtsla skulu minkast við teimum amboðum, sum egna seg til tað.

Iløguveiting til vinnur og iløguveiting annars verða tilsamans um 1% av heildarútreiðslunum. Fiskaaling, landbúnaður, útvarp og mentanar- og ítróttarfelagsskapir fáa iløgutilskot í hesum báðum bólkum.

Kapitalveiting til vinnu fevnir um útgjalding fyri effektiv veðhald, upphøggjng av fiskiskipum, stuðul til eginpeningin hjá Húsálansgrunninum og Menningargrunninum. Stuðulin minkar úr 9% í 1991 niður í 4% í 1992, tí at upphøggjngarstuðulin heldur uppat, og tí at mett verður, at veðhaldsútlæg- ini minka.

**Haldið
sosialin**